

Главное назначение таких моделей заключается в обосновании темпов и пропорций развития хозяйства региона, в увязке основных показателей экономического и социального разви-

тия с экологическими условиями.

Поступила в редколлегию 18.03.2002

МАТВЄЄВ С.П. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
Розглянута взаємозалежність між природокористуванням і виробництвом шляхом нормування можливостей середовища. Показано, що однією з умов екологічної безпеки є гармонізація економічних і природних факторів розвитку.

MATVEEV S.P. ECONOMIC GROWTH AND MAINTENANCE OF ECOLOGICAL SAFETY
The complementarity between management of nature and production is reviewed by a rating of capabilities of environment. It is shown, that one of conditions of ecological safety is harmony of economic and natural factors in development.

УДК 343.976

Л.В. НЕЧИПОРУК, канд. економ. наук, доц

Національний університет внутрішніх справ

МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Визначено сутність страхування та його роль в реалізації економічної безпеки; виявлено чинники, що стримують розвиток страхового ринку в Україні на сучасному етапі.

Система економічної безпеки в країні передбачає захист населення від економічного тиску у вигляді професійних захворювань, безробіття, інфляції, невдачі в бізнесі. Тому люди вирішують проблему економічної безпеки за допомогою заощаджень і страхування. Існуючі численні урядові програми також спрямовані на досягнення економічної безпеки, включаючи соціальне страхування.

Заощадження можуть покрити збитки тільки у випадку, якщо їх величина дорівнює вартості, наприклад, постраждалого майна. Як спосіб боротьби з небезпеками (втрата житла, здоров'я, майна) заощадження можуть бути використані тоді, коли заздалегідь відомі походження і розмір збитку, передбачено час настання небезпеки і якщо існують всі умови для накопичення необхідної суми. У реальній дійсності можуть виникнути багато випадків, реалізація яких збільшує ризик втрати майна і життя. *Заощадження як спосіб боротьби з небез-*

пеками досягнуть мети, якщо відомі: розмір збитку; час настання небезпеки; можливість для накопичення необхідної суми. Тому наявні заощадження можуть і не покрити збитки. У зв'язку з цим суспільство виробило механізм боротьби з проявами стихійних сил природи і негативними наслідками людської діяльності, яким є *страхування*.

Система страхування пройшла тривалу еволюцію від ідеї формування індивідуальних заощаджень до ідеї утворення колективних фондів і далі - до реалізації суспільних та державних заходів економічної безпеки. Заощадження поповнюються при формуванні страхового фонду і вилучаються при необхідності відшкодування збитку. Таким чином, страхування є найбільш довершеною формою заощаджень.

Страхування, як вид діяльності, розвиває ідею заощадження: від окремого випадку окремого індивіда до більш широких можливостей колективних заходів боротьби з випадковими

обставинами економічних втрат, і від них - до громадських і державних заходів економічної безпеки, коли на зміну приватним заощадженням приходять громадський фонд забезпечення особистої і майнової безпеки, що дозволяє певною мірою покрити нанесені збитки у грошовій формі.

Страховання становить собою сукупність (систему, комплекс) економічних відносин з приводу утворення страхового фонду за рахунок внесків (платежів) юридичних та фізичних осіб до спеціалізованих цільових фондів, що призначаються для виплати страхового відшкодування і страхового забезпечення у заздалегідь обумовлених договорами страхування розмірах при настанні застережених договором подій, що призвели до майнового збитку, втрати прибутку або матеріальної відповідальності особи, яка уклала договір.

Аналіз страхування не буде повним без аналізу проблеми, пов'язаної зі зловживаннями, як з боку страховика, так і з боку страхувальника - проблеми страхового шахрайства. Тільки сьогодні, за даними торгової асоціації європейських країн, через шахрайські методи губиться біля 8 млрд. євро (9,9 млрд. дол. США), що складає 2 % клієнтів європейських страхових компаній, які свої відшкодування отримують за рахунок останніх 98 % страхувальників.

В Україні статистика страхових збитків від шахрайства відсутня, але можна бути впевненим, що вони не менші, ніж у країнах з розвинутою страховою системою. Все це визначає важливість сумісної та направленої діяльності страхових організацій та органів внутрішніх справ щодо запобігання і подолання наслідків страхового шахрайства.

Факти страхового шахрайства зустрічаються в усіх галузях страхування. Найбільшого поширення вони набувають при страхуванні транспортних засобів і вантажів завдяки складності, а, в деяких випадках, і неможливості проведення контролю. Страхувальники-шахраї мають намір отримати відшкодування за фіктивними документами - часто вони провокують аварії з макетами та з залученням підкуплених свідків. Набули поширення й "крадіжки" та підпалення власного авто, особливо тоді, коли договір страхування складено на суму, яка перебільшує його ринкову вартість.

Зустрічається вогневе шахрайство, яке вико-

ристовується, з одного боку, як засіб ліквідації товару, який не користується попитом, а з другого - отримання компенсації збитків. Суть цього обману полягає в тому, що страхувальник має претензії до страховика по збиткам, до виникнення котрих він сам причетний. Щоб не допустити реалізації цих видів шахрайства, слід удосконалити правила страхування і форму договору.

В зв'язку з цим особливі завдання повинні вирішувати робітники ОВС, зосереджуючи увагу на виявленні фіктивних чинників реалізації страхових випадків і покаранні несумлінних учасників страхових відносин.

Укладання договору добровільного страхування можливе за умови виконання наступних вимог:

- страхування має бути необхідним, тобто настання події, відображеної у договорі, повинно бути можливим. Наприклад, немає сенсу страхувати будівлю від руйнування в результаті землетрусу у сейсмічно безпечній зоні;

- застережена подія повинна мати випадковий характер, тобто ймовірність її настання має бути більшою ніж 0, але меншою за 1. Як виняток, можна страхувати життя на випадок смерті. Хоча смерть неминуча, та час її настання завчасно невідомий;

- небезпека має підлягати статистичному обліку й аналізу, тобто подія, що підлягає страхуванню, повинна носити масовий характер;

- настання події не повинно залежати від волі страхувальника. Страховик має право в односторонньому порядку розірвати договір, якщо подія настала в наслідок волевиявлення страхувальника. Наприклад, у випадку страхування життя виплату не проводять, якщо смерть наступила у результаті самогубства. Раніше ми підкреслили, що спільною для світового страхового ринку проблемою є шахрайство. В світовій практиці серед засобів колективної безпеки в страхуванні виділяють [1]:

- 1) об'єднання зусиль усіх страховиків в боротьбі з шахрайством;

- 2) захист корпоративних капіталів;

- 3) створення інформаційного банку даних щодо діяльності страховиків і страхувальників;

- 4) слідування всіх страхових компаній прийнятим на національному страховому ринку нормам поведінки.

В різних країнах використовують додаткові

засоби. Наприклад, в структурі французьких страховиків працюють спеціальні підрозділи по боротьбі з шахрайством, які займаються аналітичною роботою, перевіряють дійсність документів. Страховики Канади в 1994 р. створили коаліцію по боротьбі з шахрайством, яка вготвила пам'ятки (вказівки потенційного шахрайства), для використання поліцією та пожежними. В Росії Союз страховиків проводить наради представників правоохоронних органів та страхових установ з питань безпеки та запобігання шахрайства в галузі страхування. Виходячи з досвіду цих держав, українські страховики повинні мати тісний зв'язок з правоохоронними органами, об'єднуючи зусилля по оптимізації якості страхової послуги.

Страховий ринок України лише формується, тому найважливішою умовою для нього є встановлення жорсткого державного контролю за платоспроможністю страхових компаній. У США за 30 років до прийняття законодавства, що наділило великими повноваженнями державний страховий нагляд (1880 р.), було зафіксовано двісті випадків банкрутства страхових компаній.

Подібна ситуація мала місце й в Україні. До прийняття та в період дії Декрету Кабінету Міністрів України «Про страхування», що передбачав спрощені умови ліцензування та багато відносних свобод для страховиків, число компаній зростало (до 01.01.1992 р. - 60, у 1992 р. - 99, у 1993 р. - 283), що не забезпечувало якості страхових послуг, які вони надавали. За період 1994-1996 рр. в страхову систему України входили 300 компаній, створених, як правило, в формі закритих акціонерних товариств. Після перереєстрації, проведеної згідно з рішенням Верховної Ради України, діє 283 страховика (станом на 01.01.2001 р.).

Така практика показує доцільність державного регулювання страхування.

Необхідність регулювання визначається захистом страхувальника та здійснюваною урядом економічною політикою. У рамках вирішення першої проблеми держава (через свої органи) може контролювати зміст договору страхування, розмір внесків, порядок урегулювання суперечних ситуацій. Під особливий нагляд держави потрапляє довгострокове страхування, а також питання виконання страховика-

ми своїх обов'язків. Як приклад, можна навести Закон про захист страхувальника, що діє у Великобританії з 1975 р. Для розширення сфери діяльності страховиків і, одночасно, захисту інтересів страхувальників, держава законодавчою владою, на основі відповідного нагляду повинна створити умови для стимулювання активності як страхувальників, так і окремих страховиків, бо несе відповідальність за якість страхових послуг і забезпечення захисту населення від можливих недобросовісних страховиків.

Держава контролює інвестиційну політику страховиків, дозволяє або не дозволяє страховим організаціям своєї країни проводити діяльність у інших країнах і т.д. Це дуже важливо, бо, наприклад, лише в 1993 р. загальна сума інвестицій страховиків у Європі становила 22 трлн. ЕКЮ - 28 % ВВП 25 розвинутих європейських країн. Однак помічено, що чим більше регламентує держава, тим дорожче коштуватиме страхування клієнтам.

Державне регулювання страхової діяльності повинно передбачити механізм, що запобігав би збиткам страхових компаній у результаті шахрайства страхувальників. Тому, щоб укріпити довіру до страховиків і уникнути необґрунтованих виплат, законодавством України передбачено ще одного учасника страхових правовідносин - аварійного комісара. Його завданням є кваліфіковане урегулювання збитків - від з'ясування причин настання страхового випадку до оцінки розміру збитків.

Світова практика підкреслює потребу кримінально-правової відповідальності суб'єктів страхових відносин за скоєне зловживання. Наприклад, в кримінальному кодексі Швеції передбачена відповідальність за приготування до шахрайства (нанесення навмисної шкоди здоров'ю, майну і т.д.) з метою привласнення відшкодування. Кримінальний кодекс Австрії за зловживання в сфері страхування передбачає позбавлення свободи терміном до шести місяців або сплату штрафу.

Слід підкреслити, що в цьому напрямку діяльності в Україні вже є певний досвід. Особливо він стосується президентів акціонерних страхових компаній, які збудували фінансові піраміди і не виконали обов'язки перед своїми клієнтами, за що й понесли кримінально-

правову відповідальність (позбавлення волі з конфіскацією майна).

В той же час необхідно визначити чинники, що стримують розвиток страхового ринку України на сучасному етапі: низький попит на страхові послуги з боку фізичних та юридичних осіб, накопичення обсягів неплатежів, збитковість діяльності підприємств, значна частка тіньової економіки, недосконала побудова страхового законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галагуза Н.Ф., Ларичев В.Д. Преступления в страховании: предотвращение, выявление, расследование (отечественный и зарубежный опыт). – М., 2000.

Надійшла до редколегії 25.03.2002

НЕЧИПОРУК Л.В. МЕСТО СТРАХОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Определена сущность страхования и его роль в достижении экономической безопасности, выявлены факторы, сдерживающие развитие страхового рынка в Украине на современном этапе.

NECHIPORUK L.V. THE PLACE OF INSURANCE IN A SYSTEM OF ECONOMICAL SAFETY
The essence of insurance and its role in achievement of economical safety is determined, the factors constraining development of the insurance market in Ukraine at the present stage are detected.

УДК 001.4:658.562.014

І.А. ПЕТРОВА, канд. техн. наук, доц.,
Т.С. ДЬЯКОВА, канд. техн. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

ВИКРИТТЯ ФАЛЬСИФІКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Розглянуто види фальсифікації, їх характерні ознаки для різних товарів, засоби викриття фальсифікованої продукції практичними робітниками правоохоронних органів при розкритті та попередженні економічних правопорушень.

В умовах існування різних форм власності поряд з великими підприємствами створюються малі, які виготовляють і поставляють на ринок широкий асортимент товарів промислового та споживчого призначення. Крім того, на ринок надходить значна кількість товарів імпортного виробництва. Бувають випадки, коли під маркою відомих фірм продають підробки, які не відповідають вимогам нормативних документів та вимогам безпеки, крім того, руйнується імідж фірми, яка завжди працювала на високому рівні. Інші випадки свідчать про те, що продукція виготовлена із сировини низької якості з порушенням технологічних процесів.

Як правило, такі дії ретельно продумані і спрямовані на отримання швидких та високих прибутків, що є незаконною діяльністю в нашій країні, бо така діяльність підриває її економічне становище. Боротьба з цими правопорушеннями ведеться на різних рівнях і різними структурами, однією з яких є правоохоронні органи. Джерелом виникнення такого роду правопорушень є фальсифікація.

Фальсифікація – дії, спрямовані на обман споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу з корисливими цілями. Кінцева мета фальсифікаторів – створення споживчих переваг на товари зниженої якості шляхом додання